

Het MAB vóór 50 jaar

A. F. Tempelaar

Oktober 1941

Dr. F. L. van Muiswinkel bespreekt 'De invloed van prijsregeling en rantsoenering op de rentabiliteit van den detailhandel'. Hij toont aan hoe reeds na een jaar bezetting de rentabiliteit van de detailhandel ernstig wordt bedreigd vanwege door de overheid uitgevaardigde prijsregelingen en rantsoeneringen. Enkele dezer regelingen, welke karakteristiek zijn voor de situatie van die tijd, zijn:

- De detailhandel, gewend zijnde aan de calculatie van de verkoopprijzen door middel van een procentuele opslag op de inkoopprijs (zie het historisch verslag in het MAB-nummer van april 1991 – AFT.), mag nu geen hogere opslag in geld op de inkoopprijs toepassen dan op 9 mei 1940 voor het bewuste artikel gold. Dit ondanks sterk stijgende kosten en hogere inkooprijzen. Voorts bepaalde de Gemachtigde voor de Prijzen voor sommige artikelen zonder meer de maximum verkoopprijs, ongeacht vroeger bestaande marges.
- Bij gestegen omzet moet de verkoopprijs worden verlaagd wanneer door die stijging de netto winst per eenheid produkt ten opzichte van 9 mei 1940 is gestegen. Bij nieuwe artikelen moet de opslag worden toegepast welke in het eerste kwartaal 1940 in het algemeen 'voor vergelijkbare artikelen' gebruikelijk was. (Het kromme hierbij is, dat in het besluit waarmede deze regelingen werden afgekondigd elders staat vermeld 'dat als nieuwe goederen worden beschouwd alle goederen welke van de op 9 Mei 1940 in het verkeer zijnde goederen in zoo belangrijke mate afwijken, *dat zij daarmede niet of niet meer kunnen worden vergeleken*'; cursivering van de schrijver).
- Voor alle artikelen geldt dat de prijs moet beantwoorden 'aan de eischen, welke het algemeen belang, in het bijzonder met betrekking tot de oorlogsomstandigheden, stelt'. Prijzen welke hoger zijn dan volgens dit voorschrift

geoorloofd, moeten worden verlaagd ook dan wanneer andere voorschriften een hogere prijs toestaan.

De schrijver vraagt zich af hoe de individuele handelaar zijn verkoopprijzen zou kunnen toetsen aan de eisen welke het algemeen belang stelt. Voorts is hem niet duidelijk van welke duur en omvang de omzetsijging moet zijn, alvorens men tot verlaging der verkoopprijzen dient over te gaan. Het rekeningstelsel van de detaillist is er niet op ingesteld het effect van elke stijging direct te markeren. Het voorschrift leidt er tevens toe dat verschillende detailhandelaren verschillende prijzen zullen vragen voor een zelfde produkt, al naar gelang van de omstandigheid of de omzet al dan niet gestegen is.

Van Muiswinkel constateert een tendens tot afnemende interesse voor kwaliteit van produkt en bediening, want het wordt toch niet meer beloond. Bovendien leidt de schaarste aan bepaalde artikelen er toe dat de consument naar de winkel gaat waar het produkt nog te koop is, ongeacht de kwaliteit van de service enzovoorts welke - vroeger - de keuze van de winkel vaak bepaalde. Die schaarste brengt ook belangrijke verschuivingen in de samenstelling van de omzet met zich mede, hetgeen eveneens de rentabiliteit beïnvloedt.

Het laatste hoofdstuk van zijn artikel wijdt Van Muiswinkel aan de bescherming van de toekomstige rentabiliteit van de detailhandel. Hij ziet hier een taak zowel voor de overheid als voor de individuele detailhandelaar. De overheid dient de rentabiliteit van de detailhandel nauwlettend te volgen en zo nodig de detaillist meer armslag te geven. Ook het standpunt betreffende onderbezetting zou aan een herziening kunnen worden onderworpen. (De ervaring heeft geleerd dat die

A. F. Tempelaar, registeraccountant, was lid van de maatschap Dijker en Doornbos (rechtsvoorganger van Coopers & Lybrand Dijker Van Dien) en vervulde vele functies in de beroepsorganisaties in binnen- en buitenland.

gedachten meer vrome wensen dan realiteit waren – AFT).

Voor de detaillist ziet de schrijver naast het opvoeren van de efficiency de mogelijkheid van vrijwillige concentratie van het aantal verkoopplaatsen en tot controle op het goederenbeheer. Op dit punt valt nog veel te verbeteren, hetgeen de schrijver aantoont met gegevens uit de Statistiek voor het Kruideniersbedrijf 1939/1940. Het blijkt namelijk dat er een groot – negatief – verschil bestaat tussen de theoretisch te behalen winstpercentages en de werkelijk behaalde.

Accountant L. G. van der Hoek komt terug op het naschrift van collega P. J. H. J. Bos bij zijn commentaar op de 'Instructie voor de Assistenten ten aanzien van Balanswerkzaamheden' (zie het historisch verslag in het MAB-nummer van juli/augustus 1991 – AFT). Hij blijft van mening dat de algemene instructie meer kan bevatten dan wat Bos wenselijk acht. De uniformiteit van het werk wordt het meest bevorderd, aldus Van der Hoek, indien men in een algemene instructie alles regelt wat voor alle opdrachten geldt. Door middel van schriftelijke mededelingen, in de vorm van uitgewerkte voorbeelden, kan de assistenten een leidraad en meer inzicht worden verschaft ten aanzien van de wijze waarop zij werkzaamheden moeten verrichten.

Het was niet de bedoeling van Van der Hoek alles aan het inzicht van de eerste assistent over te laten. 'De accountant heeft hierbij zeer zeker ook een taak', maar de omstandigheden leiden er toe dat voor de eerste assistent een belangrijke taak is weggelegd met veel vrijheden. Er zullen zich altijd bijzondere omstandigheden voordoen, juist wanneer de accountant zich elders bevindt. Goede instructies en een regelmatig contact en overleg tussen accountant en eerste assistent zijn nodig; beiden moeten geheel op elkaar zijn ingespeeld. Uiteraard zullen er strenge voorschriften moeten zijn omtrent de inrichting van het dossier 'welke er voor waken, dat de accountant te allen tijde kan zien wat precies is geschied en te allen tijde kan beoordelen of hij zich met de werkwijze kan vereenigen'.

In een naschrift blijft Bos het oneens met Van der Hoek. De methode welke zijn opponent voorstaat zou neerkomen of op het samenstellen van een

leerboek Controleleer of de instructie ten aanzien van de werkzaamheden zou zo algemeen zijn dat deze als instructie praktisch geen betekenis meer zou hebben.

Ten aanzien van de taak van de eerste assistent verwijst Bos naar zijn vorig naschrift.

'Eenige opmerkingen over afschrijvingsstelsels in verband met het Besluit op de Winstbelasting 1940 en het Besluit op de Inkomstenbelasting 1941', auteur van dit artikel is Drs. A. L. Dement. In de inleiding laat de schrijver allerlei vormen van afschrijvingsmethoden in het kort de revue passeren, waarbij onder meer ook het stelsel van Lewin, de annuïteitenmethode, de sinkingfundmethode, het systeem Cole en de methode Volmer.

De toepassing van de aanschaffingsprijzen – schijnwinsten bij prijsstijgingen, duurtfactor bij dalende prijzen – acht Dement alleen in tijden van in- of deflatie niet zonder bezwaar. De toepassing van de vervangingswaarde voor afschrijvingen is volgens hem evenmin zonder bezwaren. Het jaarlijks bepalen van de vervangingswaarde der bedrijfsmiddelen is een tijdrovend werk en in vele gevallen niet op korte termijn te realiseren. Bovendien komen er in de loop van tijd steeds betere machines met grotere capaciteit of mogelijkheden op de markt, waardoor het zich baseren op die vervangingswaarden betekent dat er een element van reservering voor expansie in de afschrijving sluipt. Ten slotte meent de schrijver dat de reserve voor prijsverschillen het karakter heeft van 'een appeltje voor den dorst dat wil zeggen van een echte reserve'.

Dement acht het begrijpelijk dat bij de fiscale zienswijze van winstberekeningen niet alle systemen welke bedrijfseconomisch aanvaardbaar worden geacht, worden geaccepteerd. Men wil onder meer voorkomen dat men de progressiviteit in de belastingtarieven zou kunnen ontlopen. Bovendien moeten de stelsels op eenvoudige wijze kunnen worden gecontroleerd. Dat leidt er toe dat in de praktijk de methode van aanschaffingsprijzen praktisch alleen in aanmerking komt. Na de ruime inleiding bespreekt de schrijver wat betreft de afschrijvingen gedetailleerd de leidraad en de desbetreffende artikelen in de beide besluiten.